

Vienos lietuvių šeimos istorija: knygnešys, Lietuvos kariuomenės karininkas, tremtinys

LIETUVOS LIAUDIES BUITIES MUZIEJUS

Šis stendas pasakoja apie vienos lietuvių inteligentų šeimos gyvenimą XIX a. pab.–XX a. Nuotraukose užfiksuotos Kumečių-Dovydaičių šeimos gyvenimo akimirkos liudija ne tik apie šios, bet ir apie daugelio kitų to laikmečio lietuvių šeimų likimus.

Nuotraukose užfiksuotos Kumečių-Dovydaičių šeimos gyvenimo akimirkos liudija ne tik apie šios, bet ir apie daugelio kitų to laikmečio lietuvių šeimų likimus. Medžiagą parodai pateikė šeimos archyvo paveldotoja bibliotekininkė Rita Rėda Dovydaitytė-Dagienė. Jos senelis – knygnešys Jonas Kumetis, tėvas – Lietuvos kariuomenės karininkas, tremtinys Pijus Dovydaitis, mama – aktyvi visuomenės veikėja Julija Kumetytė-Dovydaitytė. **Jonas Kumetis** (1861–1949) – knygnešys, ilgametis Veliuonos bažnyčios vargouninkas ir choro vadovas, tautosakos rinkėjas, carinės Rusijos valdžios persekiojtas už lietuviškų dainų dokumentavimą ir nelegalios lietuviškos spaudos platinimą. Su antrąja žmona Juzefa Safončikaitė-Kumetiene (1880–1943) susilaukė trijų dukterų – Julijos (minima šioje parodoje), Anicetos ir Adėlės.

Kumetis šeima. Iš kairės: antrąjį Jono Kumetio žmona Juzefa Safončikaitė-Kumetienė, dukra Natalija (iš pirmosios J. Kumetio santuokos), dukra Julija, Jonas Kumetis, sūnus Justinas (iš pirmosios J. Kumetio santuokos). Kaunas, apie 1905–1906 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH2

Dovydaičiai šeima. Sėdi Marijona ir Motiejus Dovydaičiai, stovi Antanina Dovydaitytė (Antano Dovydaičio žmona), neapgalimas berniukas Antanas Dovydaičius (jam šio tikro ūkio), Runkiai, Vilskio Rūdės valčiukas, Marijampolės apskritys, apie 1919 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH4

Pijus Dovydaitis Nepriklausomybės kovų su lenkais metu. Vieno apylinkės, 1921 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH5

Rita Rėda Dovydaitytė-Dagienė. Kaunas, 2013 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH1

Pijus Dovydaitis (1898–1983) – Lietuvos kariuomenės savanoris, Nepriklausomybės kovų dalyvis, pulkininkas leitenantas. 1928 m. vedė Jono Kumetio dukrą Juliją. 1941 m. buvo kalintas Gorkio miesto kalėjime, nuteistas 10 metų kalėti Užnėsenos pataisos darbų lageryje, vėliau išstremas į Kemerovo srities Išmorsko rajono invalidų namus. Į Lietuvą grįžo 1954 metais. Su žmona Julija Kumetytė-Dovydaityte užaugino dvi dukteris – Astą ir Ritą Rėdą. Dovydaičiai – tai sena Suvalkijos žemdirbių šeima, kilusi iš Marijampolės apskritys Višakio Rūdės valsčiaus Runkių kaimo. Jos istorija žinoma nuo XIX a. pradžios: minimas Dovydaičių tėvas – Motiejus Dovydaitis, mama – Marijona Bunkartaitė-Dovydaitytė. Jie išaugino aštuonis vaikus: Praną (Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarą), Juozą, Antaną, Pijų (minimą šioje parodoje), Vincą, Magdaletą, Joną ir Jurgį. **Julija Kumetytė-Dovydaitytė** (1903–1973) – choro „Daina“ narė, iki 1933 m. dirbo pašte, aktyvi Lietuvos didžiosios kunigaikštienės Birutės karininkų šeimų moterų draugijos narė, Pokariu, kad išgyventų, pardavinėjo šeimos turtą, vyrai į lagerį siuntė maistą ir įvairius daiktus. 1948 m. slapstėsi, kad išvengtų tremties. Jos šeimai priklausęs namas ir turtas sovietmečiu buvo nusavinti valdžios, bet vėliau grąžinti.

Tekstą parengė: vyresnioji muziejininkė Renata Perlibaitė, vyresnysis muziejininkas Andrius Pūkyš, Buities, verslų ir amatų skyriaus vedėja Janina Samulionytė

Julija Kumetytė-Dovydaitytė ir Pijus Dovydaičius vestuvių nuotrauka. 1928 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH6

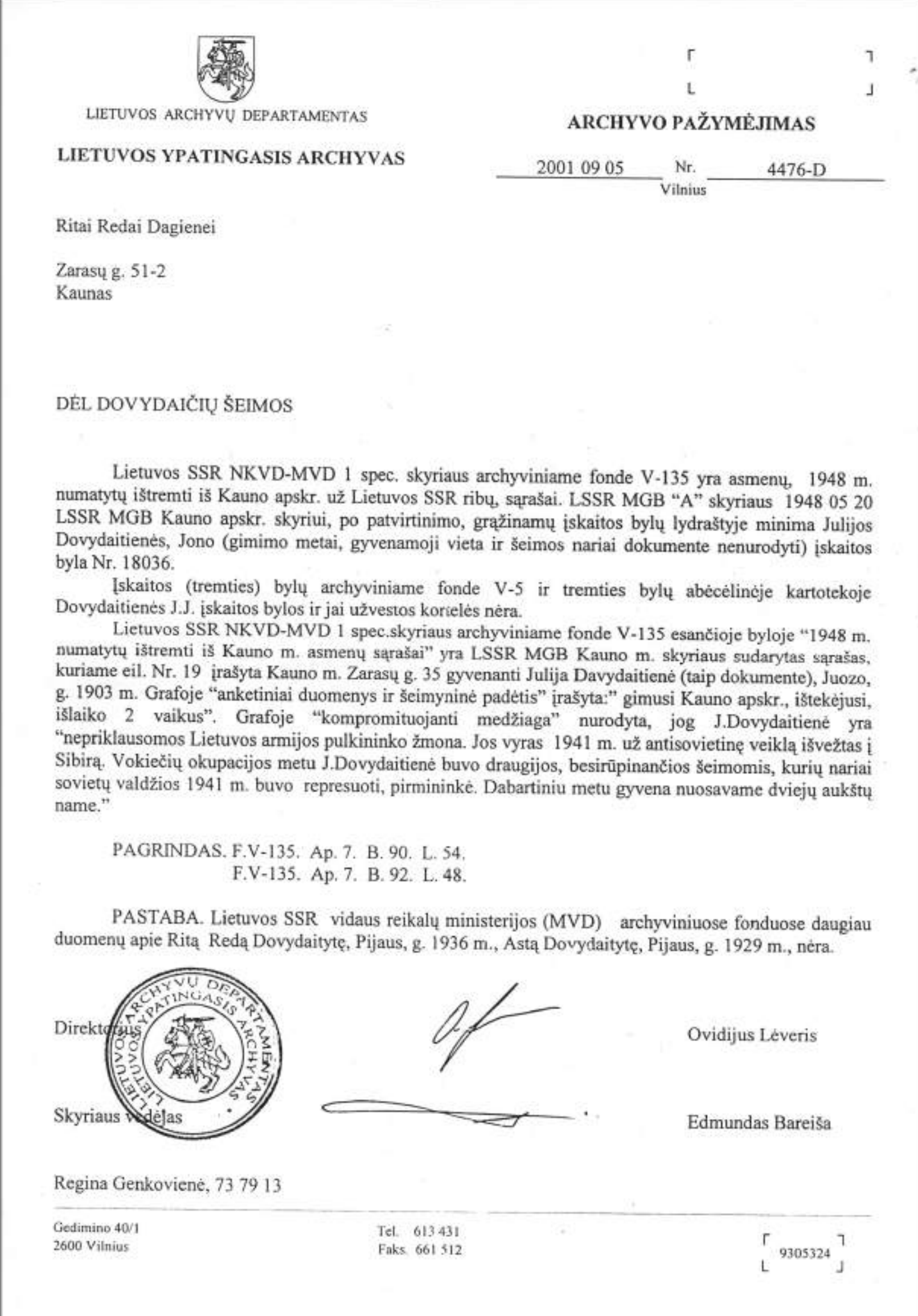
Vytauto Didžiojo karininkų kursų Technikos skyriaus baigimo šventė. Pijus Dovydaičius stovi pirmas iš dešinės. Kaunas, 1932 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH7

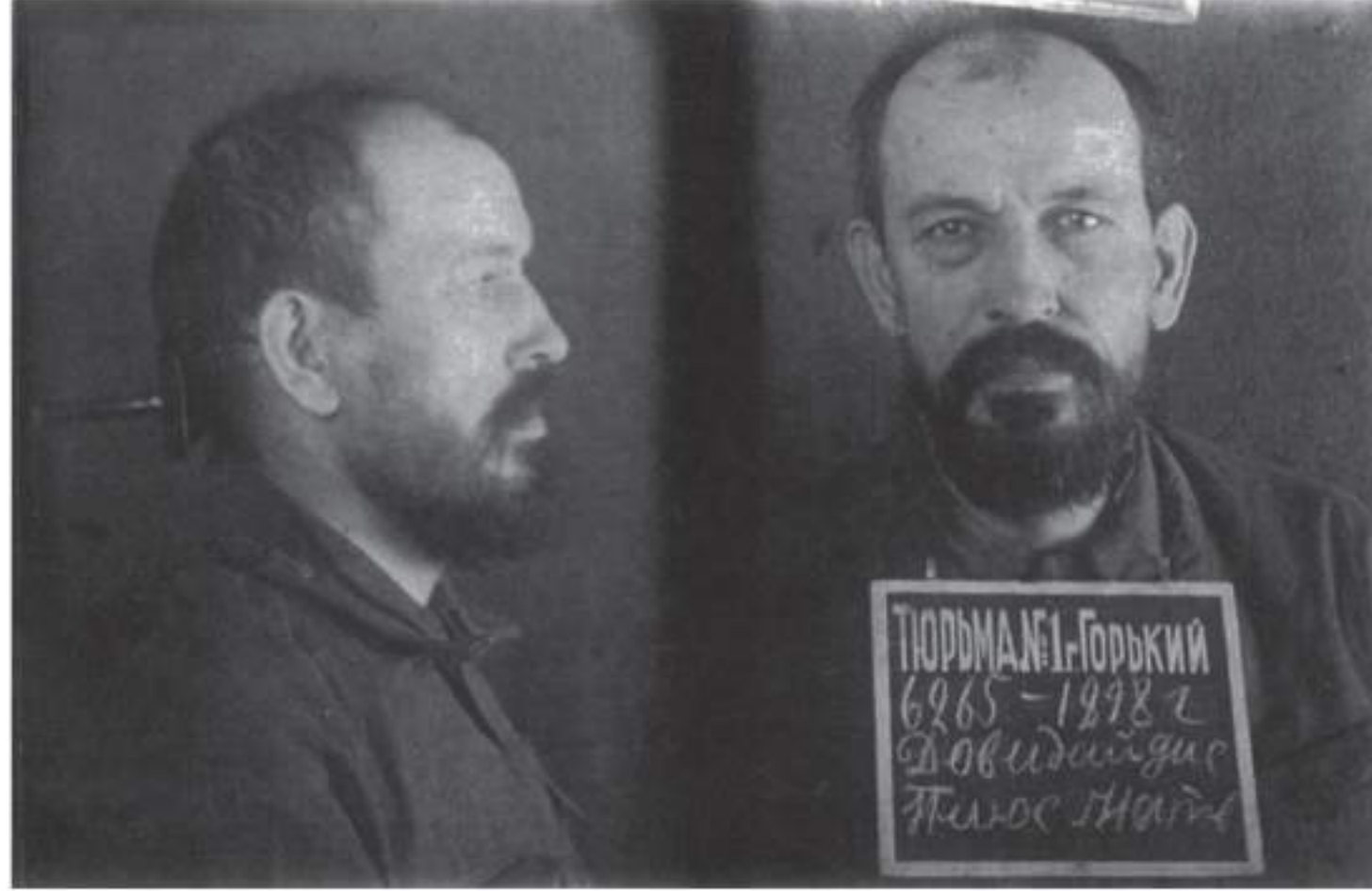
Julija Kumetytė-Dovydaitytė su dukromis Asta ir Rita Rėda prieš savo namą, jau po vyro išstremimo. Kaunas, 1943 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH4

1946 m. gruodžio mėn. Julija Kumetytė-Dovydaitytė nuryko į Utenos lagerį apskriti vyrai ir paraveikė jo suvėrį II sudaryt medžiagos gabaliukų. Karūnų karnis išaukštintas dakt. 22 VI 1941 – Pijus Dovydaičius išaukštino vietos Pabrastėje pervežtas į KGB kalėjimą. 24 VI 1941 – išvestas į Lietuvos. 3 VII 1941 – areštavęs į Gorkio kalėjimą. 8 VII 1941 – areštavęs į Utenos lagerį. (Rūdos V ir G. valčiukas iš Gorkio). 3 XI 1944 – iš namų gautos telegramos data. 13 XI 1944 – įspėjimo epistola žmonai Julija Dovydaitytė kaimo išaukštintas namo Kaune valdžios ir užrašai „Zemės 55“ (adresas) bei „23448“ (telefonas numeris). Vėliau išaukštintas: „Dovydaičių šeima vėliau sąsąs“. Apie šiuos dalykus kalbės atsiminimai apie duoną laimėjus Lietuvoje. Išaukštintas rėdės „D“ – Pijus Dovydaičius iniciatoriai. Karija – duosubilis su užrašais duona, Dovydaičiai – jau pakvėli duonos talia. Vėliau data: 15 VI 1943 – Pijus Dovydaičius išaukštintas (Utenos lageris). 6/5 – užrašo prasmė neaiški, galbūt tai barakio numeris. Slėptis centre – dakt. (Barakio talia), ant jos trys gabaliukai duonos ir užrašai: „Jūsų mitybą / duonos mitybą / kasdieninės duos mitybą“. Fotografijos Rimgaudas Žalavskas. LLBM PNH7

Pijus Dovydaičius armijos kurtinimas. 1940 m. LLBM PNH2

Pijus Dovydaičius nuotrauka iš KGB archyvo. SSRS, Gorkio kalėjimas, 1941–1943 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH3

Julija ir Pijus Dovydaičius su dukromis studentėmis Rita Rėda (suvėrį) ir Asta (dešinėje). Kaunas, 1960 m. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH9

Pijus Dovydaičius (trečias iš dešinės) su kolegomis iš Kauno politechnikos instituto (dabar – Kauno technologijos universitetas). 1968 m. kovo 19 d. Fotografijos nešnomos. LLBM PNH20